

Şükürbek Beyşenaliev

(1928)

Yazar, drama yazarı Ş. Beyşenaliev Narın şehrinin Ak Talaa kasabesindeki Kurtka köyünde fakir bir ailede dünyaya geldi. 1928 yılında kendi köyündeki Togolok Moldo adındaki, yarı eğitim veren orta okulu bitirdi. 1952 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi'nin Filoloji fakültesinden mezun oldu. 1962-64 yılları arasında Moskova'daki SSSR Yazarlar Birliği'nin düzenlediği Sovyetler Birliği Yüksek Edebî kursundan eğitim aldı.

İş hayatına Ak Talaa kasabesindeki yarı eğitim veren bir orta okulda öğretmen, sonra da müdürü olarak görev yaptı. 1952 yılında Kırgız Bilimler Akademisi'nde bilimsel çalışmalar yaptı. 1954 yılında Kırgız LKCS'nun Merkezî Komisyonu'nda sekreter, 1956 yılında "Caş Leninçi" (Genç Leninci) dergisinin baş redaktörü, 1964 yılında "Ala TOO" dergisinin baş redaktörü, "Leninçil Caş" gazetesinin sorumlu redaktörü olarak çalıştı. 1959-1964 yılları arasında Kırgızistan Yazarlar Birliği'nin başkanının sekreteri, 1968-1986 yılları arasında ise Kırgız Cumhuriyeti'nin Yabancı Ülkeler İle Kültür ve Dostluk İlişkileri Derneği'nin başkan yardımcılığını ve yöneticiliğini yaptı.

Ş. Beyşenaliev 13 yaşından başlayarak, kasabada çıkmakta olan "Kolhozçu" gazetesinin muhabirliğini yapmıştır. 1950 yılında "Çınığı Dostuk" (Gerçek Dostluk) hikâyesi yayımlanmıştır. Yazar "Taalay Colu" (Mutluluk Yolu) (1962), "Bolot Kalem" (Çelik Kalem) (1981), "Dangqa Caraşa Cük" (Şana Göre Yük) (1973) romanlarıyla tanınmaktadır.

Ş. Beyşenaliev'in çocuklar için yazdığı "Kaçan" (Ne zaman?), "Ak Taylak", "Süzönök Kozu", "Karlıgaç", "Amanat", "Sarbaydın Uulu" vb. eserleri sovyetler birliği içinde ve yabancı ülkelerde basıldı ve sevildi. Ş. Beyşenaliev'in bir çok eseri SSSR halklarının dillerine, yabancı dillere çevrilmiştir. Yazar "Kıçan", "Boydoktor", "Dos", "Uçkan Uyam" vb. piyesleri de yazmıştır.

Yazar ana diline L.N. Tolstoy'un, M.Şolohov'un, K. Fedin'in eserlerini, A.P. Çehov'un, G. İbsen'in piyeslerini kazandırmıştır.

1976 yılında "Süzönök Kozu" adlı kitabı Uluslararası G.H. Andersen adı verilen ödül aldı. 1982 yılında Toktogul adındaki Kırgız Devlet hizmet ödülüne layık görülmüştür.

Yazar ayrıca Kırgız Cumhuriyeti'nin sanatına yaptığı katkılardan dolayı da ödül almıştır (1974).

1950 yılında KPSS'nin, 1951 SSSR Yazarlar Birliği'nin üyesi.

Halkların kardeşliği madalyası, "1941-1945 yılları arasındaki İkinci Dünya Savaşındaki Gayretlerinden dolayı" vb. bir çok madalyaları Kırgız Cumhuriyeti'nin ve SSSR yönetimini Moğol, Çekoslovak, Uluslararası Barışı koruma birliğinin hizmet ödülü "Barışa yaptığı katkılardan dolayı" Hizmet nişanesi vb. ödüllere sahiptir.

Kırgız Cumhuriyeti'nin meclisine X. dönemde halk temsilcisi olarak seçilmiştir.

Hikâye

KIZIL ZODOGU OKUYA / KIZIL DAĞDAKİ OLAY

Cayıt kıyırında döñsöödöçö sanaadan tazarıp, ceñildengen çabandın közü dürbüsüz kuraldanbay ele asmanda, bolgondo da ter cayloonun tübölük eeleri uturumduk konuş kurgan aymaktan arki kök meykindikte cay kalkıgan vertoletü çaldikturbası.

Cazımıştın bul cañılığına da tobo. Uлуу toonun uçañ tüz koyunundadı kerilgen tördün cañı, tübölüktü eelerine ılayık uloo. Kaalaşınça öydö-ıldıy sızıp, kaalagan cerine konot. Zamanaga caraşa ıkçam da, oñtoyluu da mingiç-vertolet. Bu tördö malçılar kış kezde vertolet çanda bolso da kattagan. Sanitardık aviatsiyadan vraçtar malçılardı teylöö, emdöö, birinserin ildettüünü kıştak, şaardadı oorukanalarga cetkirüü üçün konuşkan.

Dadı bir sapar artistterdi, poçtonu düköñünü buyumdarı menen tüşürgön. Anda maşınaga col cok kezi. Malçılar, alardın arasında Askarbek bayırtan ata babasının saltındadı köñümüş cüktü töö, atka artıp köçüşçü.

Kiyinki cıdarı geolog-çalgınçılar cana da tokoy, mergençiler çarbasının, caratılıştı korgooçular koomunun öküldörü çoğulup, mamlekettikorukka ayılançu bul

Otlağın kenarındaki tepecikte dertlerden uzak, hafıfleyen çobanın gözü dürbünsüz gökyüzündeydi, üstelik yaylanın ebedi sahipleri olan, geçici konaklama yerinden arka taraftaki mavi ufukta yavaşça uçan uçağı görmez mi.

Kaderin bu yeniliğine hayret doğrusu. Ulu dağın dümdüz koynundaki gerilmiş baş köşenin yeni, ebedi sahiplerine yaraşır bir taşıt. İstedığı gibi aşağı yukarı süzülüp, istediği yere konar. Çağa uygun, hem hızlı, hem de kullanışlı uçak. Buradaki hayvan sahiplerine kışın uçak ender olsa da uğrar. Sağlık müdürlüklerinden doktorlar gelir; hayvan sahiplerine bakar, onları tedavi eder; hasta olanları kasaba ya da şehirdeki hastanelere ulaştırmak için konarlar.

Yine bir defasında artistleri, postacıyı, dükkancıyı eşyaları ile indirmişti. O zamanlar kara yolunun kapalı olduğu zamanlardı. Hayvan sahipleri, onların arasında Askarbek eskiden dedelerinin adeti olduğu üzere yükü deveye, ata yükleyip geçerlerdi.

Sonraki yıllar jeologlar, orman ve avcılar kulübünün, tabiatı koruma derneğinin üyeleri toplanıp, devlet korusuna dönüşebilecek bu bölgenin özel hari-

aymaktın özgöçö kartasın tüzüügö, canıbarlar, ösümdüktör düynösün kino, foto sızmalarga tartıp aluuga kaçça mertebe sabalap kelişken da, sanhaptap ketişken. Demek-buerdin asmanı, öröndörü vertoletko azınoolak taanış. Meltirey zañkaygan Kızıl-Zoonun çöypösünö gana cološpoyt. Calama askanın asıl taştuu tulkusunda aruuu kasiettüü zattar, alardın içinde magnittüü tartkış küçü zor zattar da bar imiş, anın betin kırkalay çakan vertolet gana turgay, zor samolettör da cakınday uçusu korkunuçtuu degen bocomoldu okumuştular aldın ala eskertken imiş.

Vertolet Kızıl-Zoodon alda kaçça alıs, karagay çerlüü betterdi, karagan butaluu, möñkügön möltür suulu cılgalardı, kırbu-taştuu belesterdi kaykuuda. Sıyağı canıbarlardın esep-kısabın bolcoldoogo, kinokameraga canduu tartuuga dalaalattangandar... Poçtoçu kıştaktan col tosop gazetalar, kat berip cibergen, vertoletçulardı kütkön öküldör menen baarlaşkan. Karagay, çer, askazonu daldalangan kayberen, cırtkıştar koldogu mal bele. Tagın anıktoo kayda. Düñünön, bolcoldop daanaloo iştin kızıkılığı, keleşek çaralardı anıktoo üçün zarıl.

Caratılıştı korgooçular baykagan aybanattardın Kızıl-Zoo korugunda kaysıları bardığı Askarbekke belgilüü. Azayın baratsa da tükümü üzülböy, töldögön Tyan-Şan maralı, arkar, kulca, eçki, teke, elik, capayı kaman, kürön ayuu, sülöösün, suusar, ilbirs, karışkır, tulku, suuçulduk, bürküt... türkün kanattuular, ösümdüktör... Sanın koruk kocoyundarı taktay berişsin. Ötö ışkıbozdonup berilgen emelerge azırınça koşulsa da, koşulbasa da bolot. Bugün tak ülgürö alışpaganı menen bolocokto üyür tarttırıp esep işterincolgo koyuşaar. Negizgisi biyik tooluu, kök melcigen askaluu, tokoyluu, az izildengen Kızıl-Zoo korugun paanalagan Borborduk Tyan-Şandın canıbarlar düynösünün basımduu köpçülüğü SSSRdin cana Kırgız respublikasının Kızıl kibetine kattalıptır.

Cetekçilerin aytuusuna karaganda koruktun ilimiy Soveti tüzülüptür. Aga respublikanın añçılık çarbası, caratılıştı korgoo koomu cna ilimler akademiyasının kızmatkerleri kırıptır. Alar birdikte oluttuu meseleler cürgüzöt. İr aldıda başkı maksat katarı ilimiy izildöo cumuşunda Tyan-şandın mañkaygan maralın köböytüü maselesin makuldaşıptır. Uşu bagıttığı öñöktüktü colgokoyuu üçün ilimiy-öndürüştük çarba karalıptır.

Kotuktagıardı ilimiy izildöo, kalıbına keltirüü cana östürüp öñöktürüünün dolboorloru belgileniptir. Çukul mezgilderde aybanattar cana ösümdüktör düynösün cakşırtuu, köböytüü maksatında veterinarlık, agronomiyalık işter cüzögö aşırılat. Ayırıkça, tölpötüü cagdayına öbögö calsamakçı. Koruktun kızmatkerlerine üylör, köpürölör kurulat. Koşumça toyuttandıruu cumuştarı cürgüzülöt. Bıyılık tüşüüçü kıştan tartıp kataal, ayazduu kündördö iñgayluu cörlörgö çöp çaçılat, aştoolorgo cem, tuz salımp, canıbarlardı koşumça, koldon azıktandıruu baştalat. Aytör Kızıl-Zoo, tör çayıt korıgın eelöçülördün baştağan işteri da, aldıdağı mildetteri da, keleşekki turmuşka aşırıluuçü keñiri bagıttığı dolboor, oy tilekteri da kızık.

tasını çıkarmaya, hayvanlar, bitkiler dünyasını filme çekmeye, fotoğraflamaya birkaç kere gelmişler ve haftalarca kalıp geri gitmişlerdi. Demek ki buradaki gökyüzü, dağın eteklerindeki bu uçakla az da olsa tanıştı. Yükselen Kızıl - Dağın etrafına yaklaşmıyorlardı. Pürüzsüz dağın asıl taşlı bünyesinde her türlü gizemli nesnelere, onların içinde mükemmel küçük büyük madenler de varmış. Onun üstünden geçerken, sadece küçük uçakların değil, büyük uçakların bile alçaktan uçmasının tehlikeli olduğunu düşünen bilim adamları bu durumu önceden hatırlatmışlar.

Uçak Kızıl - Dağdan bir hayli uzak, köknar ağaçlarının bulunduğu yerlere bakan çalılıklarla kaplı, billur suları olan ırmakları, taşlı sarp tepeleri aşmakta. Sanki hayvanların sayılarını tahmin etmeye, kameraya canlı olarak çekmeye delalet etmişlerdi... Postacı köyden yol kesip gazeteciler, mektup gönderen pilotları bekleyen temsilciler ile dost olmuştu. Çam ormanları, dağı taşı gizleyen hami, yırtıcı hayvanlar eldeki hayvanlar mıydı. Bunu ispat etmek mümkün değildi. Şöhretinden, tahmini olarak açıklamak için ilginçliği, gelecekteki çareleri belirlemek için zaruri.

Tabiatı koruyanların tespit ettiği hayvanların Kızıl -Dağ korusunda hangilerinin olduğunu Askerbek iyi biliyordu. Azalmakta olsa da soyu tükenmeden, doğuran Tian-Şan maralı, her türlü geyik (arkar, kulca) keçi, teke, elik, yabanî domuz, boz ayı, vaşak, su samuru, kaplan, kurt, tilki, su çulluğu, kartal...Türlü kanatlılar, bitkiler... Sayısını otların beyleri hesaplaya dursun. Oldukça şevkle kendini vermiş kimselere şimdilik katılma da olur, katılmasa da. Bugün tam yetişemeseler de gelecekte alışıp, hesap işlerini yollarına koyarlar. En önemlisi yüksek kayalı, gökyüzüne yükselen dağlı, ormanlık, az araştırılmış Kızıl - Dağ korusunu yuva edinen merkezi Tian - Şanın hayvanlar dünyasının belirli bir çoğunluğu SSCB'nin ve Kırgız Cumhuriyetinin kızıl kitabına eklenmiş.(Özel koruma alanına eklenmiş).

Yöneticilerin söylediklerine göre korunun ilmi komisyonu oluşturulmuş. Bu komisyona devletin Avuçluk Federasyonu, Tabiatı Koruma Derneği ve İlimler Akademisinin çalışanları girmiş. Onlar birlikte önemli meseleleri tartışacaklar. Öncelikli ilk amaç ilmi araştırma alanında Tian-Şanın endamlı maralını çoğaltma meselesini ele almaya karar kılmışlar. Bu alandaki önceliği yoluna koyma için ilmi geliştirme çiftliği ele alınmış.

Korudakileri ilmi araştırma, düzenleme ve geliştirmenin planlaması yapılır. Yakın zamanda hayvanlar ve bitkiler dünyasını iyileştirme, çoğaltma amacıyla veterinerlik, işleri yapılır. Özellikle doğum sahasına ağırlık verilir. Korudaki çalışanlara evler ve köprüler kurulur. Ek olarak besleme işleri yürütülür. Bu yıl düşecek olan kıştan itibaren zor, ayaz günlere uygun yerlere ot saçılacak, yemliklere yem, tuz konulacak ve hayvanları ek olarak elle besleme başlayacak. Kısaca Kızıl - Dağ, baş köşe korusunun sahipleri başladığı işleri de, önündeki görevlerini de, gelecekteki hayata geçirecek çok hedefli tasarıları, düşünce ve fikirleri de bir hayli ilginç.

Askarbak birde pastap, birde öydölöp, birde bir
orunda ali iyneliktey dirildey toktop çimirilgen verto-
letko kayradan sonunkuradı. Kolot, cıbit katmarınan
kötörülüp, karagayлуу köñ öndürgö cay kaykısı. Oşo
maalda alda kaçça okçun kün cürüş col şıptada zalkay-
gan Kızıl-Zoonun cogoruurak calama betinen kanatı
kulaç kart algır atıla kötörülüp, öydö tömön çark
aylançıktaş şaşıp çakırık casagansıdı.

Askarbak demeyde körüp cürgöndörünön epsiz
olçoygon buodayık öñdöü ata bürkütö dürbüsün dal-
dadı. Balkim turnabayı ekilentiş çoñoytup atpasın.
Askar kırındağı kök çalkarga durustan ondoy imerdi.
Kapıray, badıraya, emeleki epsiz lakıygan kuş törösü
buodayılıktın özübü. Bala çağınan tartıp büt ömürü uşu
köñ tördö ötüp kelatpaybı. Kızıl-Zoonun bürkütörünön
köktö körktögön çalgını, sürdüü şaşışısı aga maalim.

A tögül kiyinçereek ele, Kızıl-Zoonun ukmuştuu
algırının epsiz kızığına batkan. Beleste koy cayıp çette
oturğan. Başınan çağılğan tülköndöy şuu çañırık
çikkansıdı. Añıça kulaç ura kerile-kerile argıştağan
kök cal döböt karışkır öndürdö sunalbaspı. Asmandan
canın suuruğa tekerdüü algırdan cerdegi azuulu kañkor
başka arga tappay zamanası küürülüp zımıroodo.

Mümkün kök cal karakçı çabandın koylorun andıp
öñüp catkanda, köktö kalkıp uuga çıkkın bürkütün
közünö çaldıkkandır. Kök cal cöndön cön kumcam
boluuga könböçüdöy, korkunuçtuu kölökösün tüşürüp
kaldayıp kanatı menen közün daldaalap kapşıruga
kuşurulğan balakette aybat casap, dükdüygön calduu
moyunun burup, başın öydö kötörö, közünön zaarın
çığara calbırttatıp, kurç azuuların arsayta ırıldap,
üstünön kömkörülüügö ulam cakındap şukşurulup
kelatkan bürkütün mürüsün, ce moyunun kırça aymo-
go kamına, cefkirbey kutuluuçuday erip çırkaganın
basañdattı. Kök cal döböt karışkır kutulup ketalboogo
közü cetken soñ korkunuçun azaytıp, boyun toktoto,
tagdırına tuş kelgen duşman menen karmaşuuga
kamındı. Asman cırtkıcı menen cer kañkoru tukumunan
eç, birinçi aykaş beken.

Askarbak da ürpöyüşüp, dürdügüşüp, canına çok-
moroktop çoğulğan koylorunun canında kök sırttanı
menen cer sırttanın çalışına kızığınday kızıp karegin
ırmebey bardadı. Murda özü körbösö da karılardan,
bürkütçü-mörgöndördön, maş, ayar, baldan bürkütör,
karışkır-karsaktı burçatpay ele ooz omurtkasın biriktire
omkoro apçıp böktörörün, ariyne eken-tokon, miñdin
birinde caş barçın kızıulana conunan serpem dep,
karışkırdın kabılanının bolottoy azuusuna mürüsün ce
kekirtgin kıydırıp talpağı cayıların eşitken.

Mına azır kiraandı kaday tagdır eñşeret. Kimisi
ceñet. Eköönün teñ aybatı, sürü canın ürgönü ukmuş.

Tuulğanı mınday okuyaga, mınday asman ata
menen cerdin ortosunday alptardın karmaşına algaçkı
iret kabılğan Askarbak uşu zakımda tirilikte andan
korkunuçtuu, andan kızık eçteke cektöy barı esinen
çığıp kumarlanbaspı. Korkkonu caşınar büdür taşı çok
apay bette argası kurugan kök cal döböt kılçaya da,
burula da albay, anı karay kıygan ötüüdö.

Askarbak bazen alçalan bazen yükselen, bazen de
aynı yerinde sanki yusuşuk gibi titreyerek dönen uçağa
yeniden hayret etti. Çukurlar, çay yatağı yerinden
kalkıp, çamlı geniş yaylara doğru ilerledi. O anda aşırı
sıcak gün yolları sıplatarak kocaman Kızıl-Dağın biraz
yukarıdaki pürüzsüz yüzünden kanadı kulaç dert
alasıca yukarı kalkarak, aşağı yukarı çark gibi ötüp
çağrı yapar gibi yaptı.

Askarbak her zamanki gördüklerinden farklı koca-
man karamuğa benzer baba kartala dürbünle baktı.
Belki de dürbün şımartıp büyütüyor olmasın. Dağ sırtın-
daki yeşil kırlara iyice daldı. Kahrolası, kocaman, biraz
önceki düzensiz uçan kuş sürüsü karamuğun kendisi mi.
Çocukluğundan beri bütün ömrü burada geçmiyor mu.
Kızıl - Dağın kartallarının göğe yükselen atılmalı, heybetli
sesi ona yabancı değildi.

Hatta daha sonraları, Kızıl - Dağın heybetli
avcısının anlatımsız güzelliğine batmıştı. Tepede koyun-
larını yayararak bir kenarda duruyordu. Başından şimşek
çakmış gibi vunlayarak bir ses çıkar gibi oldu. Tam o
sırada kulaç yayararak gerile gerile karışlayan gök yeveli
dişi kurt gibi uzanmaz mı. Gökyüzünden canını çıkar-
maya niyetli avcıdan, yerdeki azılı kan içici başka çare
bulamayıp zamanı kavrulup kaçmakta.

Belki de gök yele hırsız, çobanın koyunlarını
gözetlerken, gökte süzülerek uçan kartalın gözüne ilin-
ivermişti. Gök yele kolay kolay teslim olacağına ben-
zemiyordu, korkunç gölgesiyle kocaman kanadıyla göz-
lerini saklayarak saldırıya geçmiş felakete heybetle
karşı koyup, kabarık boynunu çevirerek, başını yukarı
kaldırıp, gözlerinden zehrini fıskırtarak, keskin azı diş-
lerini gösterip hırlayarak, üzerine atılan ve hızla yak-
laşarak gelmekte olan kartalın omzunu ya da boynunu
parçalamaya hazırlanarak, yetişmesine fırsat vermeden
kurtulacakmış gibi koşusunu yavaşlattı. Gök yeveli dişi
kurt kurtulamayacağını anlayınca korkusu da azaldı,
durdu, kaderine denk gelen düşman ile mücadele etmeye
hazırlandı. Gökyüzü avcısı ile yer kan içicisinin hay-
atında ilk mücadele miydi sanki.

Askarbak ürkerek, telaşla kaçışan, yanına gelip
toplanan koyunların yanında gök sırtlanı ile yere sırt-
lanının mücadelesini iyice merak etmiş gözlerini kırp-
madan seyrediyordu. Önceden kendisi görmemiş olsa da
yaşlılardan, kartal besleyen avcılardan, usta ve çömez
kartalların, kurt ve cinslerine fırsat vermeden ağız
omurlarını parçalayarak götürebileceğini, ender olarak,
binde bir kez genç kartallar saldırıp, kurdun çelik gibi
azısına ya kanatlarını ya da boğazlarını parçalattık-
larını duymuştu.

Şimdi bu çevik kartalı nasıl bir kader bekliyor.
Hangisi yenecek? İkinin de heybeti, görünüşü, canını
korumaya çalışması müthiş.

Doğduğundan bu yana böyle bir olay, böyle gök
baba ile yerin ortasındaki alplerin mücadelesine ilk defa
rastlıyordu. Askarbak, hayatta bundan daha korkunç ve
ilginç hiçbir şey yokmuş gibi her şeyi unutmuş, dalıver-
mişti. Korkması, saklanacak taşı olmayan dümdüz
yamaçta çaresizce duran gök yeveli dişi kurt ne bir
tarafa dönebiliyor ne de bir tarafa gidebiliyordu. Bun-
lara bakarak çiftçi geçmekteydi.

A degende akmalap, buyguttığı kankordu caydak betke çigaruuga tee biyikten kölökösü, aybatı, şaňşı menen kapısınan alaktatıp katuu kuuşurula tike kudugan bürküt, cer çenenin bolcodubu, akaktatıp çarçatıp eesin oodarıp anan kol salayın dedibi sur karakçını büdürsüz cayıkka eñkildetkende caylana kalkuuda. Mümkün astındağı özün andan kem sanabagan, azuusun bülöp, tişin kayrap boyun toktoto, anın çukuldaşın akıya andap, belendene a degendegisindey çımılday caylana celip cortkon karışkırdın ökümsüngön emeni dalp ettire çalıp tüşürçü aybanatınan çoçuloodobu bürküt.

Can aylasın tappagan coydu kañkordun aşuu tarapka örgö ergibey beriley açık boordo kıygap, ezeli cakşılığy çok, kerimselden cetken cırtkıçtırdın koñursuk cıtınanbı, dabışınanbı cüröktörü tüşüp eesine şıyrıy üyrlüüdö koyloru. Şumdugun kurgan coydu, adamdı, maldı cakınday paanalasa bürküttün cazganın kaykıp cönöörün oyloodobu. Okus cantalaşa kacingan eme bürküttön capa çekken ızasın çıkarıp, arsayta açkan azuusun ağa matırbasın. Cırtkıçtan emneni gana kütüügö bolboyt. Çoçmordoy salmaktuu tayagın onono karmanıp, büt denesi ımır-çımır kañkordun tişi, kiraandın tırmağı öpkö boorun kuuşura matıgansıp kıcırı kaynabasrı Askarbektin.

Mına zakım sızıp, kirpik irmelgençe cumduk köz aldında oyronolbospu. Üstünön çañırık , astınan kañşılup uluu, aylanasınan ızı-çuu maaroo çañırıkdan öpkösü oozuna tıgılıp, cürögü ırgıganday tulkusu titirep, kolunda serpüügö dayar tayagı kıymılsız karışıp... köz bakıp gana zamatta opurulgan okuyanı daanalabasrı.

Köktögü kanadı cakındagan sayın uzargansıgandan uzargan, cerdegi capırılğandar, korgologondor tügül, abaya da çoçulap, titirep şualdagın küçötkön kiraan dalay küçtüü karmaştan dasıkkın sırttan belem, aldınça moyunun burap, condoron dogduytkan kök caldın bar araketin abaylap, kandayça kañşılıtıp, özün caralantpay kapşıruuga tiyiştigin bolcodu belem. Terebelin ıcıldata kuuşurup çeñgelin arsayta mına, mına, atuuga kalkıp tömömdödö. Karışkır oonalaktay çalkasınan tüşüp, oktorula boyun cumurulay, dört şıyragın kuuruşup, bir koldoy biriktire tırmaktarı menen baskınçının boorun tımalap, öpkö-boorun ayrı sügüügö, şuñkuguy, kacarduu tumşugun añırayta, manday azuu tişterin baltırıbı, mürüsübü, alkımıbı, taluu cerin çalıp ötüügö cütküdü. Küü-şaa düñgürötüp kanatın kuuşura albars çeñgelderin arbayta, cıluu kanga matıruuga bolot tumşugun abaga kayrap atılğan tuncur, mına, mına, kök maykanda toptoguluk tüyülüp, tırmaktarın, azuusun toso, kimdikim dep kaardana kütökön dalay cortuuldan olcoluu çıkkan karışkırdın sırttanınan tutkına tutkaktaşaar da dürbügö kadagan közün barbasrı Askarbek. Özögünön özünön özü ontoo atıldı.

-Ay ittiki aya! Kayran gana Döö-şaalara. Kim kimin di ayabadiñ? Amalıñarga da, küçüñörgö da barakelde. Eköñ teñ böydö mertindiñ e.

Kök menen cerdin ayosuz kagılışkan şerlerinin çayk, kañk etken ayaluu, aybattu dooştoru kabışıp, aylananı añtara salganday, al emi Askarbektin özők cülünün üzgöndöy çımıratı. Koyçunun kirpiğı burdala

İlk olarak takip ederek, dağın yamacındaki derede duran kan içiciyi, düz bir yere çıkarmaya ta yüksekte gölgesi, heybeti, sesi ile aniden korkularak hızla atılan kartal, yerle arasını mı ölçtü, korkularak yorup sonra saldırayım diye mi düşündü, gri hırsız pürüzsüz bir yere koşturarak yavaşça uçuyordu. Belki de aşağıda kendisini ondan eksik görmeyen, azılarını bileyip, dişlerini bileyleyerek duran, onun yaklaşmasını bekleyen, hazırlanayım der gibi etrafında dolaşan kurdun hükmeder tavrı sanki aniden yere çalacakmış gibi heybetinden mi korktu kartal.

Çare bulmayan kurnaz kan içicinin geçit tarafında yukarı yükselmeden beri tarafta açık arazide yanlamasına, ezeli iyiliği olmayan, rüzgarla gelen yırtıcıların fena kokusundan mı, sesinden mi ödleri kopup sahiplerinin başına toplanmakta koyunları. Kahrolası kurnaz, adama, hayvana yakın gelse kartalın geri döneceğini düşünmedi mi. Aniden can hayliyle kaçan şey, kartaldan ceza çeken tüm acısını çıkarıp, kocaman açtığı azılarını ona batırmasın. Yırtıcıdan her şey beklenir. Topuz gibi ağır değneğini düzgünce tutarak, bütün vücudun kıpır kıpır, yırtıcının dışı, kartalın tırnağı, ciğerini bağrını parçalamaya hazırlanmış gibi sinirlenmez mi Askerbek.

İşte hafifçe süzülüp, göz kırpıncaya kadar bu olağanüstü olay gözler önüne serilmez mi. Yukarıdan yankı, aşağıdan uluma sesi, etrafı gürültü, koyun sesleri yankılandırıp ödü ağına gelip, yüreği fırlayacakmış gibi bedeni titreyip, elinde sallamaya hazır değneği kıpırdamadan durmakta... Bakarak inden oluşan olayı görmez mi.

Gökteki kanadı yaklaştıkça uzadıkça uzayan, yerdeki savrulanlar, saklananların yanı sıra hava bile tedirginleşip, titreyerek hızını artıran kartal nice zor mücadeleden galip ayrılan sırtlan mıydı ki, kendince boynunu çevirip, sırtını kamburlaştıran gök yelenin bütün hareketlerine dikkat edip, nasıl sızlatacağını, kendini yaralamadan nasıl yakalayacağını mı düşündü acaba. Etrafını kontrol ederek, pençelerini hazırlayıp işte, işte, saldırmak için alçaldı. Kurt yuvarlanarak sırtüstü düştü, boynunu bükerek, dört ayağını birleştirerek, bir elmiş gibi tırnaklarını ile baskın yapanın bağrını tırmaladı, bağrını parçalamaya, güçlü gagalarını, ön azı dişlerini baldırı mı olur, omzu mu olur, boğazı mı olur kısaca en güçsüz yerini parçalamaya çabaladı. Gürültü patırtı içerisinde kanatlarını birleştirerek sivri pençelerini göstererek, sıcak kana bandırmaya çelik gagasını havada bileyip atılan kartal, işte, işte gök meydana toplanarak ilerleyip, tırnaklarını, azılarını tutarak, kim kimi diyerek kahırla bekleyen nice savaştan ganimetli çıkan kurdun yırtıcılığına yakalanacakken dürbüne takılan gözünü götürmez mi Askarbek. Özeğinden özünden inleme çıktı.

- Ah itin ki ah! Zavallı devler. Kimlere acıdın.

Emelinize de, gücünüze de maşallah. İkinizde boşuna çırpındınız değil mi?

Gök ile yerin acımasızca çarpışan aslanlarının heybetli sesleri birbirine karışıp, etrafı dağıtmış gibi, Askarbek ise öz iliğini koparmış gibi karıncalandı. Çobanın kirpiğı hızla serpildi. Birsinin kanadı,

serpildi. Birinin kanatı, ekinçisinin talpağı cayılıp, maydanduu öndür kanga boyolup tımtırakayı çıkıptır. Şumduguñ tüş! Küç birdeylikten adam emes, aybandın kıraandarı abaylaşkan, böydö ölümön cazganişkan beym.

Ayar bürküt böcöldöp korkup, astına böcüp, conun tosüp berbesten cekeme eröölögö çıgınıp, özün korgop, kol salgan duşmandı kurmandıkka çaluuga amalın, kücün koldonup, kılıç mizdöö azuusun, iyne uçtuu tört çeñgelin butaga aylantkan acaan, apçırdan murda ozunup, teköörün aymay kırçıp, bulçuñduu balban baltırın çaynap, tös, boor etin bulup tüşürüügö daldap çıgınganın ötkür karegi daana cagılıp, öñütü oñunan çıkpay, ömürü sayaketerine közü cetip, akırkı can demin çigara çark şaşıp, astıda tıbirap kuraldarın calañdatıp korgongon duşmanına teköörün matıralbay, kekse algır küülöngön boyun cara tartılıudan saktap lak taştabay, çımırata kötörüp öküttö tañşiy obogo kaykıbası. "Kaçkan da kuday deyt, kuugan da kuday deyt". Kıyası eköönün teñ kudayı barbi, aman kutuluşpası. Cüröktüülügünön, amalduulugunan kaarduu duşmandın mizin kaytargan kök cal birpaska çın ele soo kaldımbı degendey mizdöö tırnak, azuuların sungan boyunça sırayıp celeydi. Anan namısın aldırbağanga kubanganday, şiberge oonay silkinip canaraak tıbiragan tört ayağınan sunala, dogdoygon calduu conun silkidete, moyunun sozup üç-tört merete udaa şañduu uludu. Cayıla çırırgan koylor sözdüü karışkırdın alardın kanın eñsegendey, mina emi ele capırıla kaçırıp kirip kırğındooçuday maarap, bezildep çokmoroktoştı. Sur döböt kuyrugun çatkayagına kıpçiy ulam eesine uñkuya karap, ança okundabay acaan börünü karay acıldap ürümüş etti.

Algır bürkütö arbaşıp sopoytup coluna salgan kök cal koroocu ittin kañşılagin tañasarına ilebi. Mañuroo, eç coltoo kögögzüz beçara koylordu börünün sırttanı kantalan közü kıybay, kansırgan azuuları şakıldap, kaçıra aralap kirip, keesin cambaş maydan atkıp бүкүлү sugunup, keesin tamaktap kekirtekte dirildegen ısıq kanga suusunun kandıruunu samap ıktıttı.

Zaııkayıp koyçu saksaktoodo. Anın kolunda mıltığı cektugun körgön kañkor kuu tayagına moyun berebi. Cetkirebi. İçi gana emes, canakı taymaşta canı açıkkan karışkır çındaşa kişige tiş saluudan da tartınbay kulkunu açılıp, ıkıstoogo tişin kayradı. Aç karışkırdın kılığı belgılıü go. Añüstünö erdemsip da, caaldanıp da cırtkıçtik-sokur sezimi bu çölkömdö, algır bürkütü çeñgen soñ aga teñeeler küç cektoy albuuttanttı. Cer cerdiginen gana anı çıdap kötörgöndöy, töp salmagına çibene conun silkip, cel argıdan cumşak mayлуу kuyruk, ısıq kandın daamin, cıtın kañılcarına cetkizip ızuulagan tiş tüptörün düüldötüp, örtüü közdörün ürpöygön koylorgo calbirtta-ta agıttı. Şilekeyi kuyulup, uzun, küçtüü küdürök tilin akıldta sunup, şuñşuygan caagin araaday açıp, tişin şakıldata olcosuna, sıyluu tamagına, ali şaşke boloelek çañkay erte, een öröndögü calgız, tayakçan koyçunu, korkok it tukumun tootpoy çabuulga çığına, cerdi atkıtkan taramıştuu küçtüü, tört şıyragin argıştatuuga, kılkaanduu calın kulpurta silkip, ulam oktorula kokcoñdop ıkıstadı.

diğerinin postu yayılıp, meydan koyu kana bulanıp çıt çıkmadı. Kahrolası! Gücün aynı olmasından insan değıl, hayvanın yırtıcıları bile çekinmiş, boşuna ölmekten kaçmışlar hep.

Dikkatli kartal korkup, geri çekilip, sırtını siper etmeden teke tek sipere geçip, kendini koruyup, saldıran duşmanı öldürmeye emelini, gücünü toplayıp, kılıç gibi azılarını, iğne uçlu dört pençesini hedefe dönüştüren gazaplı, duşmandan önce davranıp, pençelerini yırtıp, kaslı baldırlarını çiğneyip, göğüs, bağır etini parçalamaya hareketlendiğini keskin gözleri net bir şekilde görüyor, pususu işe yaramamış, ömrünün zayı olacağını anlayıp, son nefesini hurlayarak çıkarıp, önünde kıvrınarak silahlarını kullanarak korunan duşmanına pençelerini batıramayıp, oç almak için hızla atılan vücudunu koruyup, hemen atlamadan, çırpındırarak kaldırıp acıyla ses çıkararak havaya yükselmez mi. "Kaçan da Allah diyordu, kovalayan da". Yani ikisinin Allah'ı var mı, sağ salim kurtulmazlar mı. Yürekliğinden, güçlüğünden kahırlı duşmanını körelten gök yele bir an gerçekten kurtuldu mu der gibi sivri tırnak, azılarını uzatmış halde yerde yayılıp kaldı. Sonra şerefini koruduğu için sevinmiş gibi, çimlerde yuvarlanarak silkindi, biraz önce çırpınan dört ayağını uzatarak, dikilmiş yeleli boynunu silkere, boynunu uzatarak üç dört defa şanlı bir şekilde uludu. Yayılan koyunlar kurdun onların kanını istiyormuş gibi, işte şimdi saldırıp telef edecekmış gibi meleyerek, bir yere toplandılar. Boz dışı kurt kuyruğunu bacaklarının arasına alarak sürekli sahibine bakıyor, fazla gözlerini dikmeden yırtıcı kurda bakarak havlar gibi yaptı.

Avcı kartala mücadele ederek yolunu gösteren gök yele çoban köpeğinin havlamasını hiç önemser mi? korkmuş, hiç engelsiz zavallı koyunlara kurdun gözleri kıyamıyor, kan isteyen azıları şaklayıp, aralarına dalmak, bazılarının kalça yağından koparıp yemek, bazılarını da boğazlayıp fişkıran sıcak kanla susuzluğunu gidermeyi düşünerek kendinden geçti.

Kocaman çoban koyunları korumakta. Onun elinde tüfeğinin olmadığını gören kan içici değıneğey boyun eğermi hiç. Yakalatır mı. Sadece içi değıl, biraz önceki mücadelede canı acıyan kurt adama saldırmaktan çekinmeden hırslandı, saldırmak için dişlerini bile. Aç kurdun ne yapacağı bellidir. Üstelik cesurmuş gibi, sinirlenip yırtıcılık hissi bu ölçüde, avcı kartalı yendikten sonra onunla kapışacak güç yokmuş gibi hırslandı. Yer yer olduğundan dayanıp onu kaldırabiliyormuş gibi, bütün ağırlığına abanarak sırtını silkeleyerek, hafif esen yelden yumuşak yağlı kuyruk, sıcak yemeğın tadını, kokusunu genzine ulaştırıp, sızlayan dişlerini kaşındırıp, köz gibi yanan gözlerini ürpermiş olan koyunlara dikti. Ağzının suyu akıp, uzun dilini çıkararak, upuzun çenesini kocaman açıp, dişlerini gıcırdatarak ganimetine, değıerli yemeğıne, daha büyümemiş körpe, ıssız yerdeki yalnız, değınekli çobanı, korkak it soyuna aldırmadan saldırmaya, yeri gürleten kaslı, güçlü, dört ayağıyla karışlayarak, yabani arpaya yelesini sürterek silkti ve gittikçe hızlanarak, hırladı.

Tike kaçırıp kiret. Eken-tokondo ança katuu kaytarbagan calkoo koyçunun cılık karañğı tündö koroosuna kirip, ce sasık tumanduu cayıtta baş ayagı cıynalbay temtiregen koylorgo tiyip, tumtrakayın cıgara maykandap, kıylasın tamaktap, kıylasın kuyruktap kumarın kandırğan uçurları bolgon. Bu saam alkı kançalık açılsa da, cırtkıçtik kıcırı kaynasa da ante albas. Tike kaçırıp, cetinen bir kozunu conuna böktörö kaçuuga carar. İti canına daay albay ketençiktep, kañşılup ürümüş etip tim boldu. Eesi tayagın ırğıtaar. Kuup cetmek kayda cöo kişi.

Çaban anın karanietin, cırtkıçtik sugalakka ceñdirip kol salarına kümöndör bürküttön con serektengen esin, kıya albay, kayakka cortoorun bilbey es-mas talmoorsudu dep boolgolodu. Ataganat, conunda mılıgı bolgon-do emne, azırınça bıyakta karışkırdı atuuga uruksat. Terisin ötkörsö, sıylık da alat mergençiler koomunan. Taş urgan, tayak ırğıtkan menen ne payda. Ce ketpese. Kural-sızın bilip körkoo tootpoy turğanın karaçı. Çak kündüz kişi kaytargan, anüsütünö çaçırap cayılbay, eesinin canında üymölöktögön koygo colomok kayda. "Toorul-ganda ne kilasıñ. Uñkuybay üyürüñdü tapsañçı. Acaan bolso da akılduu bürküt eken. Acaldan soo kaltırdı. Cönö menden ölüm tabasıñ"

Saktıgıman emes suktugunan ölot" degen akılman makal dayıma çın. Kök caldın örttüü közünö berki, öydökü çettegi bılıkdagan okşoş semiz kozular gana çamberek atıp, anısın bolboso, ktınisin bir silkim menen congo artıp, salıp urup sozolonup cönöögö, kapıstan tik kaçırsa toptoşkon mañgi, korkok baykuştar çak-çalakey maaraşıp, eesinin da astın torgoy tegerektep, esterinen tana çar cayıt kaçarın, ulam bir tobuna urunup başalaman salgan soñ, koyçu da budlanat. Candıktın biröönü torsoytup tımızın ilet da, kaytargan miltksız kişisin kolunan cüldürüp caldıratıp aykırtıp söğüntüp kete beret. Karay-lanañda dalaydı coylogon kandim börü uşintip anda sanda çak kündüz da olcoluu kaytçu. Bu sapar da colu açılbadı. Kök cal arkırap koydu karay tüptüz atırıldı.

Arsıldap, kañşılup eesinen alıstabay caagin cana ürgön sur döböt, maaragan, çakçañday sürdügüp tiyak-bıyakka bölünö tıpiragan koy-kozular, aykırık-ökürük sala tayagın bulgalay, ekinçi koluna taş kezey darıldap tiyak-bıyakka bult koyo kaçkan candıktarın kalkaloogo şayı kelbey dalpaktay böttöşüügö aldıga çurkagan koyçu kuturganday kaçırıp kelatkan acaan cırtkıçka aybat casoogo batındı. Köşöörgön cırtkıç küçögöndön küyöp, oozun araanday açıp, közün çıçaladay kızartıp, adırandap kelatat deysiñ...

Mınça bötmö-böt kezdeşüügö alkıngan Askarbektin cañkı kaltırak baskan korkunçu cogoldu. Oyuna da, boyuna da kayrat bütüp tiştene taş menen tayagın eki koluñda kamdap, öto çukul "ar-r" deerge iktadı. Calpak başın uyuta koyup, meesin cıgara, ce taluu şıştumşugun som temirdey çoçmor, tutkaluu oor tayagı menen kan calata çaap soyloktusu bardır. Tobokel, karışkır, ayuu, ilbirs menen cekeme-ceke karmaşkan adamdar ilgerkil-erdi koysun, azır da bar.

-Esirgen karakçı! Bürküttön cetpegen acalıñ menden eken ee!

Aralık buta atım kıskardı. İt, koy, adamdın ızı-çuu

Direk saldırıya geçer. Hep fazla dikkatle koyunları gütmeyen tembel çoban kapkaranlık gecede ağılına girip, ya sası sisli otlakta darmadağın dolaşan koyunlara saldırıp, etrafı darmadağın edip, bir çoğunu boğazlayıp, bir çoğunu da yaralayıp hevesini giderdiği zamanlarda olmuştur. Bu kez ne kadar heveslense de, yırtıcılık hisleri kaynasa da böyle yapamazdı. Direk saldırıp, kenardan bir kuzuyu kapıp kaçmaya yaraya bildirdi. İti yanına yaklaşmış geri geri giderek, havlarmış gibi yaptı. Sahibi belki değneğini fırlatırdı. Kovalayıp yakalamak ne mümkün yaya kişi.

Çoban onu kötü niyetinden, yırtıcılık iştahına yenilip saldıracağını tahmin eden kartaldan sonraki yorgunluğu, kıyamayıp, nereye koşacağını bilemeden yarı baygın halde acı çekiyor diye düşündü. Keşke, tüfeği olsaydı, şimdilik buralarda kurt vurmaya izin vardı. Derisini verirse, ödül de alırdı avcılar kulübünden. Taş atmanın değnek fırlatmanın bir faydası yoktu. Gitmiyordu zaten. silahsız olduğunu anlayıp hiç aldırış etmeden duruşuna bak. Güpegündüz kişiyi gözetleyen, üstelik yayılmadan, sahibinin yanında toplaşan koyunlara yaklaşmak nerde. "Kuşatılınca ne yapacaksınız. Başını aşağı eğmeden alışığın bulsana. Yırtıcı olsa da akıllı kartalmış. Ecelden sağ kurtuldu. Yine benden ölümü bulacaksınız."

"Saklığınan değil oburluğundan ölü" atasözü her zaman için gerçek. Gök yelenin ateşli gözüne sadece beriki, yukarıdaki kenarda kıpırdanan benzer semiz kuzular görünüyor; oradaki olmazsa diğerini sırtlayıp, nazlanarak gitmeye, aniden saldırırsa toplaşıp duran ahmak korkak zavallılar; meleyerek, sahibinin de önünü keserek toplaşır; nereye kaçacaklarını bilemeyip, sürekli birbirleriyle çarpıştıktan sonra, çoban da telaşlanır. Hayvanlardan birisini sessizce alır ve silahsız çobanın elinden koparıp alıp, küfrettirerek çeker gider. İlk bakışta bir çoğunu perişan eden kurt böyle çok ender de olsa güpegündüz ganimetle dönerdi. Bu defa da yolu açılmıştı. Gök yele hırlayarak koyuna doğru dümdüz atıldı.

Sahibinden uzaklaşmadan ha bire can havliyle havlayan köpek, meleyen, şaşkın bir halde oraya buraya bölünerek koşuşturan koyun ve kuzular; haykırarak, bağırarak değneğini sallayıp, diğer eline taş alıp, oraya buraya kaçışan hayvanlarını korumaya gücü yetmiyor; şaşkın halde koşan çoban kudurmuş gibi saldırıyor; gelmekte olan yırtıcıyı korkutmaya çalıştı. İnatlaşan yırtıcı daha da hırslanarak ağızını kocaman açarak, gözlerini kızartarak geliyordu...

Böyle bir yüzleşmeyi beklemeyen Askarbektin biraz önceki titreten korkusu kayboldu. Aklında da bedenine de güç geldi, dişini sıkarak taş ile sopasını iki eline alıp, oldukça yakın "hır" diyecek olana yanaştı. Yassı başını ezip, beynini çıkararak ya da iri burnunu som demir gibi topaz, tutulan yeri olan ağır sopası ile kanını fişkırtarak cezasını vermek istiyordu. Ya Allah, kurt, ayı, kaplan ile teke tek mücadele eden adamlar ilerikileri bırak şimdide var.

- Kudurmuş hırsız! Kartaldan olmayan ecelin demek ki bendenmiş ha!

Araları bir adım daha yakınlaştı. İt, koyun, adamın

ökürük-bakırığı, uñuldap ürgönü kulak tunduruda. Kök cal antip korkup dürbögöndördün kayta küçönüp süröü algansıp, tik kulagın capıra, arstanday dargañdap sürdüü da, baranduu da, körünö çapırılıp eç kılçañsız çukulda-ganda asmandan bir şumduk, çağılğanbı, örtü alardın, cerdegi çuruldaganın muunta ızılday cark ete zuuld-abasrı... Köz iyembey tikireyip, kacınıp kızıulana colun uturulay sokku berüügö bio kolunda ayaktay taş, ekinçisinde çoçmor uñguluu tayak belendep koltugun kere ızırınan Askarbekti bul sıykır ayran tandantpaspı.

Sıykır emegende emne. Kuturgan döböt karışkırdın canatan dürbü arkılıu baamdagan suuk turpatı, karakılıgına azgırılıp anı, malın karay napsisi buzulup kürküröy korkunuç tuudurup acandankanda koynundagi kutusuna katkan kuralsız ele közünö türü caman, cip-kirte, cini taşta, açık körünüp, orto coldu cortup ötüp, atkan okton da taymanbastay çukuldaganda kök teñirden anın colun begey apaat aymaganı sıykırdın küçü emegende emne? Bağlan kozunun şirin et, cılıu kanına közü örttönüş, sezimi tuncurap, a tüşürçü korkunuçtan korgonuuga candalbastap çuru-çuudan şerdengen kök cal asmandan baykatpay çağılğan bolup tez kuuşurulgan acaldın dooşun da, karaanın da baykoogo buyaması kelbese kerek.

Tişin arsayta, tilin salañdata, tik kulagın capıra, calduu kögüş kılkindangan conun kulpurta, töşün dagdañdata, dañgıl soyulday kuyrugun sozulda colborstoy adırandap küçtüü calpak tamandarın şiberge çapçita erip mina, ansız da tıpragan kozuların tımırakayın çıgaraarda kapiletten kañ etip... Üstünön kudu çağılğanday tike tüşüp araanday açkan oozun bir çeñgeline kapşıra atkıy, ekinçi bolot çeñgeli menen kuyumulçağınan atkıy kapşırap, kozuları karay akaktap çurkaganda eşik tördöy kerilgen calduu beli büktölö omkorulup, üstünön mikçıgan eñgezer küçünö eki uuçka gana bügülüp, özgöçö şer sezgen kubatı kayda kaçkanı belgisiz canı çırıldap, kan eñsep ızuulagan azuusun muzdata, küç sıy-bay tepken örttüü közün ülündötö demi kıstıktı. Akırkı demin, akırkı küçün cıynap boşonuuga bulkundu, silkindi, tıbradı. Üstündögü lakiygan kılıç teköör bolot çeñgel, aligi boorun cara teep, moyunun kıya çaynap caylaarda can soogalap kaçıp sızgan bükküttün özü tura.

Kegin ketirbes anık kıraan belem. Al kuyrugun şüyüp, ekinçi tör sırttanı kök cal karışkırga cologus kudum cogoldu debedi bele. Cibitka, karagan butaga, ce iyniñe cılıp artka cönögöndö bul balee kaydan colomok. Suktugundan cana añkooluguñdan kör! Asman sırttanın kayra aylanıp, bilinbey bat kudunda mertinteerin kıydı körkoo esine albaptır da. Al tıbrıçılğanda oor bükküt budalanıp, kanatın caya cerge takançıktay sürdügüp barıp, küülönüp anı mikçıgan boydon kökkö kalkıtbasrı.

Can kurgup kulak uçuna zımırılssa da birotolo çıkança karmaşasıñ, dalbastaysıñ. Dört ayağı, titmalaar iyneydey kurç tırmaktarı senek tartıp, ıldıy salpaktodo. Aymap tüşçü kurç tişteri, çalıp kıyuuçu albars azuuları andan da küçtüü çeñgelderge kapşırlıp kapışıp, cara tartmak turgay, bügülgön şiş tumşugun kıyşayta açıp cel kirgizip dem aluuga ırp eteer şayı bolsoçu. "Küçtüünü küçtüü eñse esi oop, eñgireyt" degen uşu.

bağırmaları, itin havlaması kulağı patlatacak gibiydi. Gök yele korkacağına yeniden hırslanıp, dik kulaklarını kaldırarak, aslan gibi heybetli ve korkunç görünerek hiçbir yana dönmeden dümdüz yaklaşınca gökyüzünden olağanüstü bir şey, şimşek mi, alev mi onların yerdeki haykırışlarını keserek aniden parlamaz mı... Gözlerini kırpmadan saldırmaya yönelerek darbe vurmaya bir elinde kocaman taş, diğerinde topuz ağır sopa koltuklarını yukarı kaldıran Askarbeki bu olağanüstü iş hayretler içerisinde bıraktı...

Sihir değil de ne. Kuduran dışı kurdun biraz önce dürbünle fark ettiği soğuk suratu, hırsızlığıyla oyalanıp onu, hayvanlarına bakarak nefsi bozulup bükülerek korkunç bir hal aldığında, koynundaki kutusunda sakladığı silahsız gözüne şekli korkunç, tiksindirici şekilde görünüp, orta yolu koşarak geçip, sıkılan kurşundan dahi çekinmeden yaklaştığında gök tanrıdan onun yolu tırmalaması sihrin gücü değil de neydi? Kuzunun şirin eti, sıcak kanına gözü düşmüş, hisleri kabarmış, onun vereceği korkudan hayvanların gürültüsünden aslan kesilen gök yele gökyüzünden fark ettirmeden şimşek olup tez gelen ecelin sesini de, karaltısını da fark etmeye hali olsa gerek.

Dışlerini öne çıkıp, dilini sallayarak, dik kulaklarını kıpırdatıp, yeleli gök sırtını kabartarak, göğsünü silkerek, sağlam kuyruğunu uzatarak aslan gibi atılarak, güçlü yassı tabanlarını çimene bastırarak işte, zaten kıpırdayan kuzuların cezasını vermeye aniden hazırlandı... Üzerinden tıpkı şimşek gibi dimdik düşüp kocaman açtığı ağzını bir pençesiyle kavuşturup, diğer çelik pençesi ile kalçalarından kavuşturup, kuzulara doğru koşunca kapı gibi serilmiş yeleli beli bükülerek uvarlandı, üzerinden sıkın kocaman gücün avucunda bükülüp, özellikle kendini aslan hisseden, kuvvetinin nereye kaçtığı belli olmayan canı çınlayıp, kan isteyen azılarını soğutarak, güce sığmadan tekmeleyen gözünü açıp kapayıp, nefesi kısıldı. Son nefesini, son gücünü toplayıp elinden kaçmaya çalıştı, silkindi, çırpındı. Üzerindeki kocaman kılıç pençe, çelik çengel, bağırını yardı, boynunu koparırçasına çiğnedi kaçmaya yer arayan kartalın ta kendisiymiş.

Öcünü almadan bırakmayan avcıymış. O kuyruğunu toplayıp, bir daha buranın gök yele kurda yaklaşamayacak şekilde kayboldu dememiş miydi. Çay yatağına bakan çalıya, ya da ardına sürünerek gitseydi bu felaket nereden bulaşacaktı. Oburluğundan ve dikkatsizliğinden bunlar olmuştu! Gökyüzü sırtlanı tekrar dönüp, bilinmeden çabucak saldıracaklarını hiç hesap etmemişti. O çırpındığında ağır kartal debelenip, kanatlarını açarak yeri destek alarak sürünerek gitti ve hızlanarak onu tuttuğu halde göğe yükseldi.

Can tatlı ya kulak ucuna gelse bile bir hayli çıkana kadar mücadele edersin, çırpınırsın. Dört ayağı, yola-cak iğne gibi tırnakları gücünü kaybederek, aşağı doğru eğilmekteydi. Yırtıcı keskin dişleri, parçalayacak azı dişleri ondan da güçlü pençelerden ezilen, yarmak değil, bükülen sivri gagasını bir yana eğerek açıp, hava almaya gücü olsaydı keşke. "Güçlüyü güçlü alırsa, yorulmuş" dedikleri bu.

Kök cal bugünküdey atayın attangan cortuulu gana emes, cer tayanıp basuudan, celge tumşugun tosup dem aluudan, cıt isköödön ümüt üzüp, abada karışıp kaluuda. Kayda, askadağı uyasına alparabı? Özü böltürüktörünö koydun başın tomolotup oynotkondoy, üyrotkondöy bal-apandarına tarpın talatıp mazaktaybı?

Çıgaar çıkpas can, öçör öçpös ümüt, birkıransa, omkorulsa da ali denede kan cürüüdö ali toktoy elek. Cerdegi cırtkıçtın köp coldoy, köp olcogo tunçu sırttanı akırı kök teñirdin sırttanına cem boldu ee. Açuu atkılgan çeñgel cogolup, kapşırılgn oozu, büktölgön beli boşop sunala tüşböspü. Korduktan kutulganday canı zakımgı sep alıp, oozun alsız açıp, celge toltura, tişin arsaytıp üstündö üksöyüp kalkıgandı cara çaluuga kaysaganda, öz tişin özü kars çaynap, kayra karışkan oozun açkanda şalak ete sal taşka urunup, bilçırıp büttü.

Okuya azır ele ötkönsüp, çabandın peyili toluktandı. Kızıl-Zoonun kıl çokusunan pasıraaktığı calama bötkö turnabayın coyloottu. Epsiz zor bürküt askanın başın çalıp, keede möñgünü kuçaktağan appak bulutka çömülüp, cok bolo tüştü, kayta kaldayıp asıl taştuu çalkardın betin tuurasınan, birook kılça tömöndöböy karşı-terşi çalgını menen celpip kaykuuda. Askarbak kıyalga cetelendi.

Bu tañ zaardan soo çalgındoo emes. Ata bürküt Askarбектин özü sımal ertelep oygonup, bugünkü tirlik saparın çuktoodo. Ukum-tukumdarının tınc uyada es aluusun közömöldöödö. A balkim, oygotuuga üydök taştoodudur. Aligide kök cal karışardı alğan kıraandın dal özü bolup cürbösun, al meni, koylorumdu taanıp kalgan. Men da anı cazbay taanışım kerek ele. Maga, malıma korkunuç tüşürgön öcör, kacıngan körkoodon kutkazgan. Ömüründö unutulğus çakşılığın tiygizgen. Ak coltoy algır dal oşonun özü bolo kör. Tuncurdun karegi mınabu turnabaydan körögöç, alıncıl. Anda sen da meni körörün kördüñ, taanıp catpa. Senin calgız çabagandoñ kaçaga ulanat, kayda sızasıñ. Aligi okuyadan kiyin bürküt carıktıkti ogo beter çakşı körüp, sıyınıp kalgan cönüm bar. Sen kanattunun alıp, kıraanı adamga tabınasıñ, urmattaysıñ, beyçeki kol salganıñdı ukpadım. Adam cerdin eesi, sen kök teñirdin eesi.

Mınçalık biyiktikte kuş törösü bürküt gana erkin çabıttap, şañduu şañşıyt. Bulut ööp, asman termetken zookanın, şiş çokuların başına uyalap, cüröktüü, balban, kıraan baladandarının közün açıp kanatın cetilet.

Ömür bürküttör menen mekenden öskön Askarбек capayı kıraandardan da, uşul ele Kızıl-Zoodon beline arkan baylap tüşüp balapanın alıp tapka köndürgön münş körlör köbünçö tülkü, ezikterdi, çanda karışkır serpirtirgen algırlardan dalayın körüp kelatat. Ariyne, momunday zordu çaldıktırbagan.

Bayağı kök cal menen karmaşta birinçisinde saktanıp kaykıp tönüp, kayra kayrılıp ekinçisinde kapşırğan tuncur lakıyıp kıyla bar ele. Mümkün oşol algırdır. Eşik tördöy kerilgen calduu körkoonu böktörgöndön kiyin karuu-küçkö toluپ ogo beter dagdayıp, kadimki ata bürkütkö, kuş törösü buudayıkka aylangandır.

Askarбек uşul tüşkümölünö anana toktoldu. Özünö taanış, ar kanatı kulaçtan öñdüü, kara surunan temgildüü,

Gök yele bugünkü gibi özellikle hazırlanan savaşı değil, yere dayanarak yürümekten, yele burnunu verip nefes almaktan, koku almaktan ümidini kesmiş, hava öylece kalmıştı. Nereye, dağdaki yuvasına mı götürecekti? Özü yavrularıyla koyunun başını yuvarlayıp oynadıkları gibi, öğrettiği gibi yavruları da parçalayıp perişan mı edecekti?

Çıkacak bir can, yanıp sönen ümit, hurlasa da, debelense de vücudunda kan dolaşmakta daha durmadı. Yerdeki yırtıcının çok kere çok ganimete konan Gök Tanrının sırtlanına yem oldu ha. Sinir fışkıran pençe yok olmuş, ezilmiş ağız, bükülmüş beli gevşeyip baygın bir halde kala kalmıştı. Eziyetten kurtulmuş gibi kendinden geçip, ağızını halsizce açıp, hava doldurdu, dişini çıkarıp üzerinde uçanı parçalamaya hareket ettiğinde, kendi dişini çiğneyip, tekrar yorulan ağızını açınca taşta çarptı ve yığılıp kaldı.

Olay daha yeni olmuş gibi, çobanın gönlü şenlenmişti. Kızıl - Dağın tam tepesinden biraz aşağıdaki pürüzsüz kayaya dürbününü doğrulttu. Kocaman kartal kayanın başında, bazen kayalıkları kaplayan apak bulutlara dalıp, kayboluveriyordu, yeniden süzülerek asil taşlı yamacına doğru yanlamasına, ama kıl kadar alçalmadan karşı karşıya kanatları ile uçmakta. Askarбек hayale dalıp gitti.

Bu tanla beraber sağ salım hırsızlık değil. Ata kartal kendisi gibi erkenden uyanıp, bugünkü hayat seferini sürdürmekte. Ailesinin rahat bir şekilde yuvada dinlenmesini istemekte. Belki de, uyandırmaya kıyamıyordur. Bir aralar gök yeleli dişi kurdu avlayan kartalın ta kendisi olmasın, o beni, koyunlarımı taniyordu. Benim de onu hemen tanımam gerekiyordu. Bana, hayvanlarımı korku salan inatçı, saldıran kahrolasından kurtarmıştı. Ömründe unutulmaz bir iyilik yapmıştı. Yolu olası avcını kendisidir umarım. Kartalın gözü işte bu dürbün gibi keskin, uzağı yakın eder. O zaman sende beni görmesine gördün, tanımışsındır belki de. Senin yalnız çağrın nerelere duyulur, nereye uçarsın. O olaydan sonra kartalı daha fazla sevmiş, saymışımdır. Sen kanatlının alıp, çeviği insana tapınırsın, hürmet edersin, gereksiz yere saldırdığını duymadım. İnsan yerin sahibi, sen göğün sahibi.

Bu kadar yükseğe sadece kuşların piri kartal yükselebilir ve hükmünü sürebilir. Bulutları öpüp, gökyüzünün salladığı dağın, sivri uçlarının başına yuva yapıp, güzel, pehlivan, çevik yavrularının gözünü açıp kanadını yetiştirir.

Ömrü kartallar ile geçen Askarбек vahşi avcılardan da, şu Kızıl - Dağdan beline halat bağlayıp yavrularını alıp, avcılığa alıştıran kahrolasılar çoğunlukla tilki, sürüngenleri çok ender olarak kurt avlayan avcılardan nicelerini görüyordu. Özellikle bunun gibi zorda pes etmeyen.

Gök yele ile olan mücadelesinin ilkinde geri dönmüş, ikincisinde avcı bir hayli heybetliydi.

Belki de o kartaldır. Gerilmiş olan yeleli vahşiyi avladuktan sonra daha da güçlenmiş, kadim ata kartala, kuş ağası avcıya dönüşmüştü.

Askarбек bu düşüncesinin üzerine sonradan durdu. Kendine tanış, her bir kanadı kulaç kadar, siyah benek-

çeñgeli karapayım adamdıkman, maselen özünükünön albırluu, alp balbandardıkınday olçoygon, tumşugunun özü da, kurçtuğu da, çındığı da Damaskinin şabınday töşü, dardayıp çuudaluu arstandıkınday, közünün sürdüülügü, ötkürdüğü colborstukunan da küçtüü oşol bürküttün kök özü. Kelbetke da, söölötkö da tolgon eken carıktık.

Al bolbogonunda dele bürküt tukumuna sıyngan koyçu işenimine cakındatıp casap albadı. Ana, coromolu aykındaldı. Arkı-terki beker çabagandabaptır. Alıstan kaydan açık ugulsun. Aska düñgürögönsüyt. Şaşıganda cañırıkta, şaşıdanıp catkan çıgaar. Zor bürküttün canına saal kiçireek biröo canday kaykıp koşuldu. Anın sonunan calama kıçıktardan ayak-bıyagınan birine sala delbektep kıyma-çıyme kanattar sabalan zor bürküttün oñ, sol kaptalı tolup uzarbaşpı. Anık ele ata bürküt, caki kol başçısı okşoyt. Kıyla kiyin zalgız ertelegen çalgındoosu bütköndö anın ündöğü, çakırığı menen atılıp çığıp tegerektegenderdin ortosunnda bağcayıp, alda kança baranduu, sölököttüü. Kimdin kimdigi özünçö cürgöndö emes, başkaların arasınan koşulganda baykalat emespi. Ar kiminin kölümü, kanat sermep ırgağı ar başka.

Adamdardın da ölçöm, basığı, oturuşu, orunu bir birinen ayırılmaluu. Sezimdüü candardıkı go tüşünüktüü. Capayı asman kuştarının sırtkı bötönçölüktörü gana emes, ar kimi ordun taap irettüü ikka ıgışkanın kara. Bularda dele paracaga karay ızaat saktoo bar. e.

Algan kötörülgön ortodogu ardaktuu döölöttüü eele gen zor büküt ıkıbalındığı cürüştü baştap, birinen biri ötkön algırlardı sabalata, kanattarın küülöp, küçünö tolgon kirgizçüdöy ezeltten mekenlegen kök teñirge aykaşıp, ak bulutka orolgon biyiktikte, ata konuşun Kızıl-Zoonun baatırlık, aybattuu şaşıgan şaşıga cañırıkta atıla kötörülüp, dürbüçön karekti da taldıra uturu kiçireye titelgidey, kirgyday, turumtaydan kuuşurulup, appak cibek-tey ülpüldögön suydañ buluttardı töönöy çasınıp izderi suuyt. Zamatta kayra tüpsüz asman meykindiginen oşol ele ak cibek pardalangan buluttardı celpinte türtüp, kiçineden çoñoyo berip tömөndөp, Kızıl-Askanın aymağın çark aylanışat. Kuuşup çıñk ıldıy bir baş, bir kanat, bir çeñgelge birikkendey cumurulanıp kuduşat da, kayra tik öydö çacıray barınan ayırılmaluu olçoygon zor bürküttüü çok ortodo şaşıdanıp kaykışat. Kış-kuut öydötömön sabalaşıp, oyun kurgandarı. Balapandarın maşık-tırgandarga okşoboyt. Bakisi çalgındarı cetilgen kiraandar.

Büreküttördün mintip çoğula sayran kugandarın uşunça cıl tördü caylap cürüp, algaç körgönsüp ce calgız zermkkendiktenbi, ceke koy cetindegi Askarbek ele sonunkurabastan, tee öndürdöğü andan da küçtüü, bolgondo da, tübölökkö elesin öçürböy tartıp kalçu kino, foto, aparatçandardın kumarlangandarı artık. Alarga mınday öto seyrek uçuroocu cagday tabılbas olco emespi. Vertoletçular başkanı toktotup, büreküttördün sayranıp adistik üzülö tüşmөy adetterin karmata kuştarlanıp tartuuga cüktünüüdö. Askarbek emi dürbüsün alarga daldap tamşandı.

<...>

li, pençesi cahil adam olduğundan, mesela kendisinden heybetli, alp pehlivanları gibi kocaman, gagasının kendisi de, keskinliği de, gerçekliği de Damaskinin göğsü gibi göğsü, korkunç bir aslanın gibi, gözlerinin ihtişamı, keskinliği kaplanınkinden de güçlü o kartalın gözüydü. Heybete de, ihtişama da dolmuş kartal.

Bunlar olmasa da kartal soyuna saygı duyan çoban inançlarına daha da yakınlaştırdı. İşte, tahmini gerçeğe döndü. Oraya buraya boşuna uçmamış. Uzak-tan nasıl net duyulsun. Dağ gürlüyor gibiydi. Ses çıkardığında yankılanıp, şenleniyordur belki. Büyük kartalın yanına biraz küçük birisi yanaşıp gelerek katıldı. Onun arkasından pürüzsüz kayaların her bir yerinden bir sürü kanatlar süzülerek büyük kartalın sağ soluna dolup, uzadı. Gerçekten de ata kartal, bunların liderine benziyordu. Bir hayli vakitten sonra yalnız erkenden avı bütüncü onun sesindeki çağrı ile atılıp çevreleyenlerin ortasında ciddi, o kadar ihtişamlı, heybetli. Kimin kim olduğu yalnız olunca değil, başkalarının arasına katılınca fark edilir ya. Herkesin büyüklüğü, kanat çırpması her türlü.

İnsanların da, ölçüsü, sakinliği, oturuşu, yeri birbirinden farklı. Hisli canlıların herhalde anlaşılabilir. Vahşi gökyüzü kuşlarının dış farklılıkları değil, her biri yerini bulup, düzgün bir hale gelmesine bak. Bunlarda da dereceye göre saygı duyma var demek.

Aldığı ortadaki saygıdeğer devleti sahiplenen büyük kartal ikbalindeki yürüyüşü başlatıp, birinden diğeri üstün avcılarını peşine takıp, kanatlarını hızla çırpıp, gücüne gelmiş ezelden beri mekan ettiği göğe dolanıp, ak buluta sarılmış olan yüksekliğe, ata yurdu Kızıl Dağın kahramanlık, heybetli sesler çıkarıp yankılandırarak yükselip, dürbündeki gözü de yorarak git-tikçe küçülüp, şahin gibi, atmaca gibi atılıp apak ipek gibi dalgalanan bulutlara saklanıp izleri soğur. Anında dipsiz gökyüzünden o ak ipeğin perdelendiği bulutları sallayarak itip, gittikçe büyüyen beriyeye alçalıp, Kızıl - Dağın etrafını çark gibi dönerler. Kovalayıp, dikine aşağıya bir baş, bir kanat, bir pençede birleşmiş gibi yumru olurlar ve yeniden dimdik yukarıya dağılarak, hepsinde farklı kocaman kartalı tam ortaya alıp uçmaya devam ederler. Oraya buraya, aşağı yukarı uçurlar. Oyun oynamıyorlar herhalde. Yavrularını eğitenlere benzemiyor. Hepsini avcılığı gelişmiş avcılar.

Kartalların böyle toplanıp seyran kurduklarını bunca yıl buralarda yaşayıp, ilk defa görüyormuş gibi ya da yalnızlıktan sıkıldığından mı, yalnız koyunun kenarındaki Askarbek hayret etmeden, ta uzak yerdeki ondan da güçlü ve de sonsuza dek hayalini söndürmeden çekebilirden film, fotoğraf makinelerinin böyle merak etmeleri olağan. Onlara böyle oldukça seyrek rastlanan olay, bulunmaz nimet değil mi. Pilotlar başka şeyleri bırakıp, kartalların seyran etmesini, uzmanlık adetlerini heveslendiriyordu ve çekmekle uğraşıyorlardı. Askarbek dürbümünü onlara çevirdi.

<...>